

FEDELES LOVARDA

Átlátszó formagyakorlat,
amely során egy viszonylag nagy tömeg
kap helyet a székely kultúrtájban

A csíkszentsimoni gyerekotthon
távlati képe, baloldalt a lovardával

A Bőjte Csaba ferences szerzetes [1] (közismertebben Csaba testvér) által vezetett Dévai Szent Ferenc Alapítvány árva vagy nagyon szegény gyerekek gondozását vállalta fel – több mint 6000 gyerekről van szó. Az alapítvány egyik célja, hogy az itt felnövő gyerekek vagy továbbtanuljanak, vagy mesterség legyen a kezükben, mire elhagyják az intézeti kereteket. A csíkszentsimoni otthon gyerekei lovagolnak, lógondozást tanulnak – ennek köszönhetően (is) kiegyensúlyozottak és jók a tanulmányi eredményeik.

Egy adoma szerint Csíkban a nyár egy csütörtöki nap délutánjára esik – vagyis az itteni körülmények között három-négy hónapnyi az az idő egy évben, amikor a lovakkal optimális körülmények között lehet a szabadban dolgozni [2]. Egy fedeles lovarda pedig egész évben biztosítja a lóval való foglalkozást. Ami nyugodtabb, kiegyensúlyozottabb és képzetesebb lovakat, nagyobb biztonságot, illetve esetenként jobb szolgáltatást is jelent.

A magyar kormánytól kapott kerettámogatást felhasználva, részben pro bono tervezéssel, az alapítvány szerény fejlesztési lehetőségeit figyelembe véve vágtunk bele ebbe a projektbe. A megrendelő részéről felmerülő első ötlet – Romániában jól bevált szokás szerint – egy fémlemezről készült ipari fémcarnok megvásárolása volt, azonban viszonylag rövid idő alatt sikerült más merdebe terelnünk a megoldáskeresést: bemutattuk, hogy a fémcarnok árából a helyi viszonyok között facsarnokot is tudunk tervezni. Azért javasoltuk a fát, mert egyrészt jól bevált helyi anyag, és a faépület a gyönyörű arányrendszerű székely csűrökhöz hasonlóan szépen bele fog

öregedni a tájban, másrészt a fa nyersanyag kitermelésének, megmunkálásának, feldolgozásának ára a helyi vállalkozóknál marad, a helyi gazdasági körforgást erősíti. Harmadrészt, ha a helyi – viszonylag fejlett – faiparra alapozva tervezünk, akkor nem lesz gond az épület karbantartásával sem, mindaddig, amíg a térség faiparral rendelkezik.

A fentiek alapján érzékelhető, hogy tervezői szempontból izgalmas feladat előtt álltunk: meggyőztük a megrendelőt, hogy jórészt helyi anyagokból, helyi emberekkel dolgoztasson, ezért el kellett vetnünk a high-tech ipari megoldásokat – ragasztott tartók, szeglemezestető szerkezet –, amelyek megfizethetetlenek az alapítvány számára. Ugyanakkor a népi építészet jól bevált megoldásait is sutba kellett dobni – amelyhez a helyiek értettek –, az épület méreteiből adódó léptékváltás, a nagy felületű szabad belső tér miatt. Így az épületet köztes technológiákra alapozva kezdtük el tervezni. A 25 méteres fesztávú tetőt a vidéken könnyen előállítható, szokványos méretű fűrészáruból csavarokkal összeszerelhető fa rácsostartóként fogalmztuk meg, amelyet térben a fölé kerülő lemezfödés fenyoágas mintázatban szerelt alátétdeszkázása merevít ki.

A technikai problémákon túl számunkra a legnagyobb gondot az épületnek a kultúrtájhoz való hangolása jelentette, a lovarda épületének méreteiből adódóan. Hogy ezt megértsük, picit bővebben kell beszélnem a székely kultúrtájáról. Hagyományosan egy székelyföldi település létét két alapvető tényező határozta meg: az önfenntartó családi gazdaságok, illetve a helyi, sűrűn összefonódó

Építész:

Köllő Miklós

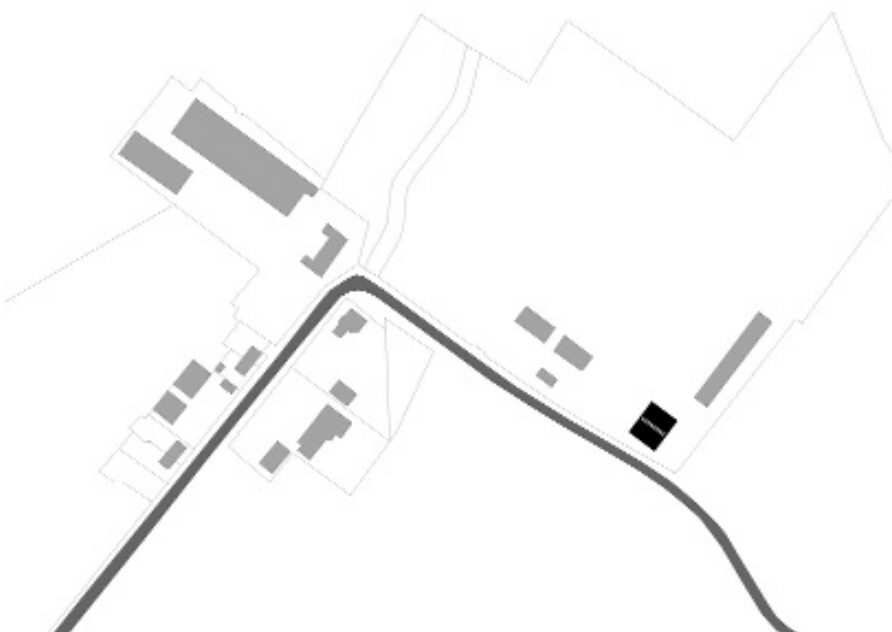

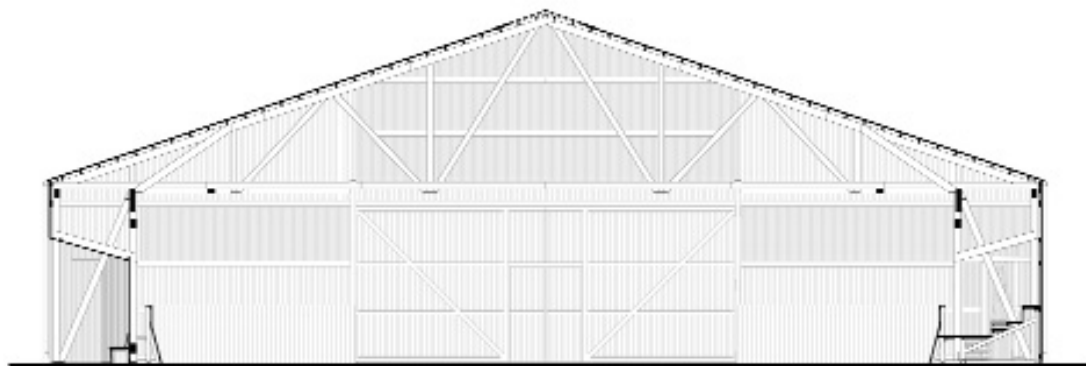
kapcsolatokból álló, az egymásra való figyelést, az egymásról tudás fontosságát szem előtt tartó közösség. Egy szabad paraszti közösség alakította ki a környezetét, gondosan ügyelve a közösség szempontjaira, tulajdonképpen arra, hogy az unokák előtt ne éljék fel a tájat – és ezt falutörvények szabályozták már 1585-től kezdődően. A középkori Székelyföldön hosszú ideig katonai demokrácia volt, ezt tükrözi a táj és a településszerkezet, így ezen a vidéken nem a falu a meghatározó települési forma, hanem létezik egy ennél kisebb, szomszédsági – és katonai – együttműködésre alkalmas településforma, a tízes. [3] Ebből adódóan kisléptékű épületeknek, fejlesztéseknek van helye a hagyományos faluképben, ha az ember tiszteletben szeretné tartani azt. Másrészt Székelyföldön szükség van iparra, korszerű mezőgazdaságra stb., és a kérdés lényege: hogyan lehet ezeket úgy fejleszteni, hogy mellettük a székely kultúrtáj és jellegzetes településszerkezet megmaradjon, esélyt adva ezáltal a minőségi turizmusnak, és mindenekelőtt, a székely önazonosság megőrzésének?

Viszonylag könnyű dolga van a tervezőnek, míg a tervezési feladat nem haladja meg egy ház vagy csűr léptékét, mert ezen a léptéken könnyebben ki lehet fundálni

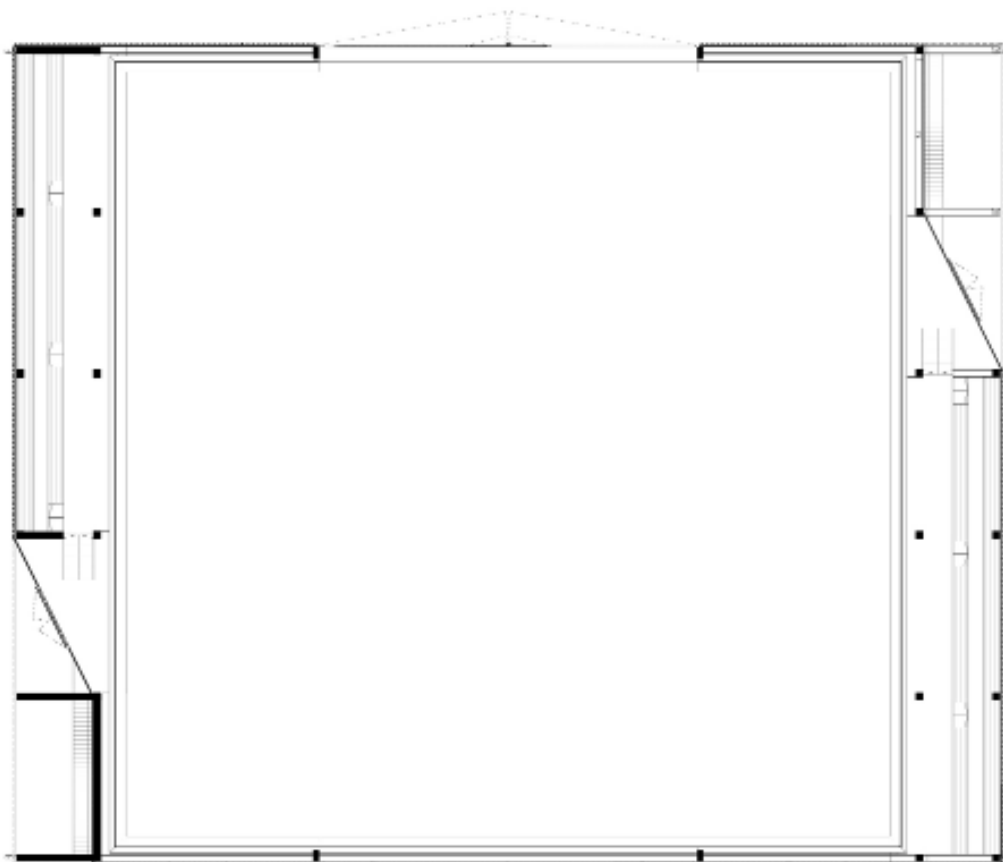
az illeszkedés módját. Jól bevált recept az is, hogy egy nagobbacska épületet kisebb tömegekre szedünk szét, amelyek igazodnak a telekszerkezet léptékéhez. De ha az épület tömege megnő és funkcionális vagy technológiai szempontból nem lehet szétdarabolni, akkor a beru-

A lovarda helyszínrajza, feketével jelölve a beavatkozás

A lovarda keresztmetszete
és alaprajza

házás szétfeszíti a hagyományos méretű telket, borítja az utcaképet, jócskán kezd kilógni környezetéből. A szélesebb, magasabb, nagyobb épületeket – ha egy mód van rá – ki kell vinni a településről, annak peremére, gondosan ügyelve, hogy a településkép-sziluettben ne vonják el a figyelmet a templom tornyáról, a templomdombon ültetett évszázados fákról. Ezért előnyösebb még kinnebb telepíteni ezeket, csoportosítva a tájba – ott, ahol ez megengedi. De még ott is ajánlott ezeket az épületeket valahogyan darabokra szedni, tömegüket olyan módon tagolva, hogy kisebbnek tűnjenek. Ha még ezt sem lehet: akkor zöldtetős megoldással be kell földelni egy domboldalba.

Törtük rendesen a fejünket, hogy lehet egy ipari csarnok méretű épületet a táj léptékéhez hangolni, és férfiasan

be kell vallanunk, hogy bár Csaba testvér csík-szentsimoni gyermekotthona az egykori kollektív gazdaság területén, jó kőhajításnyira van a falutól, a gyerekek számára mesterségtanulást biztosító fedeles lovarda tervezése mégis kifogott rajtunk. Az előrebocsátott recept ajánlásait képtelenség volt betartani. Ugyanis a lovardai kört nem lehet széttörölni, hogy adott részfunkcióihoz részépületeket rendelhessünk hozzá. „Elföldelni” sem érdemes, a költségek miatt: messze van ide a domboldal, így először dombot kellett volna építeni. A zöldtetős megoldás pedig abbéli szándékunktól is eltérített volna, hogy minél több helyi anyagot építsünk be az épületbe, azaz ne csak a kivitelezési munkálatok ára, hanem a tulajdonképpeni építőanyagárak is a helyi gazdasági körforgásban maradjanak.

A lovarda a bejárat kapu irányából

Irodalom / References

- [1] Stanik, István (szerk): *Erdélyi magyar ki kicsoda*, Nagyvárad, RMDSZ-BMC Kiadó, 2010, p 134.
- [2] Demeter, László et al: „Natural Treasures of the Csík Basin (Depresiunea Ciucului) and Csík Mountains (Muntii Ciucului)” in *Mountain hay meadows: hotspots of biodiversity and traditional culture* Chapter: 1_1 Publisher: Society of Biology, London, Pogány-havas Association, Editors: Knowles B, 2011, p 4.
- [3] Ambrus, Tünde: „The Tizes as an element which organizes the economy and the society” in: *The role of tourism in territorial development II International Conference*, F & F International, Gyergyószentmiklós, 2009, pp 9–24.

Felmerült egy görbített tetőgerinc lehetősége, kerülve ezáltal a hosszú és egyenes vonalak tájban gerjesztett feszültségét. De ez az organikus, íves gerinc szintén többletköltséggel jár – s mi a közel hatezer gyerekről gondoskodó alapítvány s a ferencesek szegénységi fogadalmában szellemében minden pazarlást kerülni szándékoztunk.

Erkölcsei kérdéssé vált számunkra ez a terv. Nemcsak hogy részben pro bono dolgoztunk, hanem már ott tartottunk, hogy az épület karbantartását, javítását is az alapítvány felnövő ácsaira, asztalosairabíznánk. A minél egyszerűbb megoldások, idővel könnyen cserélhető épületelemek irányába kellett elmozdulnunk, pontosan azért, hogy a csavarokat meglazítva a helyi emberek a károsodást ki tudják javítani anélkül, hogy Svájból kelljen mérnököt delegálni erre a munkára.

De még mindig gondban voltunk, hogy egy ilyen lebütített tömegű, teljesen banális, de ugyanakkor óriási épület mitől nem lesz zavaró a tájban, mígnem beugrott: ha az épületen átsejlik a táj, akkor talán feloldódik környezetében. Ezt kezdtük kispekulálni, hogy hol és milyen mértékben áttetsző a lovarda; egy szempontból nézve hogy lehet „átlátni” rajta; és amikor körülötte mozognak, akkor filmkockánként miként pereg le a rése-

ken a táj s tűnik el az épület. Miközben a központi felülvilágító méretét csökkentettük, az épülethomlokzatokat egyre áttörtebbé tettük. Az eredmény használati szempontból is előrelépés: napsütés esetén a lovardában nem különül el az élesen bevilágított rész az árnyékos résztől – amitől esetenként a lovak megriadnak –, hanem a szórt fény a jellemző.

Az illeszkedéshez visszatérve: csak fizikai faanyagvédelmet alkalmaztunk, így a tömeg – a facsűrök esetében tapasztalt módon – idővel bele fog öregedni s szürkülni a tájba. És köztes terekkel sikerült megbontanunk az épület tömegét, így a kétoldali kis lelátóhoz vezető gyalogos bejáratok lopott tornácként működnek. Ezekkel a megoldásokkal egyre jobban összeállt a kép. Nemcsak kívülről, belülről is: a mérnöki szempontból fontos merítésekben szép rajzolatot alakítottunk ki a tető síkjában, a rácsostartók fölött, így az épület belseje is látványossá vált.

Benedekmezőn profi lovastevékenység folyik, részben ez a Székely Vágta lovasbázisa. Nemrég itt épült meg a lovarda alig módosított társa, így bizakodunk, hogy prototípussá fog válni, mert viszonylag kis költségvetéssel nagy előrelépést jelent a székelyföldi lovaséletben. Örömmünkre az épületet idén az Európai Unió Mies van der Rohe-ról elnevezett, kortárs építészeti díjára jelölték. Szép fordulat egy részben pro bono munka történetében.

Köllő Miklós

Építész: Köllő Miklós
(Larix Stúdió)

Megrendelő: Dévai Szent Ferenc Alapítvány, Böjte Csaba

Fotó: Szigeti Vajk István

A benedekmezői lovarda madártávlatból

A b s t r a c t s

WESSELÉNYI-GARAY, Andor: HEALTHY ELITISM

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019), pp 16-27, DOI: 10.33268/Met.2019.5.1

MOME CAMPUS, BUDAPEST, HUNGARY

ARCHITECTS: KATALIN CSILLAG and ZSOLT GUNTHER

The largest creative industries investment in Hungary completes the MOME campus development. Orientated along an axis parallel to the main road a new library, refurbished centre building and the new BASE study block can be found. Beside these the recently completed workshop/studio buildings named MOME ONE and TWO respectively are located. The campus has been developed to explore the open university idea of providing access to all, this concept also extends towards opening the grounds as a public park.

SHANAHAN, Mike: RURAL HOMES TEN YEARS ON

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019), pp 28-33, DOI: 10.33268/Met.2019.5.2

IMPACT OF A DESIGN GUIDE

Examining the results of homes designed that derived inspiration from guidelines published in the Cork Rural Design Guide: Building a New House in the Countryside, one of the original authors discusses how guidelines impact the built environment. The results demonstrate that quality architecture can be achieved by following guidelines, without hindrance to innovation or creativity, the traditional Irish white walled/ dark roofed home takes on various forms.

KÖLLŐ, Miklós: COVERED EQUESTRIAN HALL

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019), pp 34-37, DOI: 10.33268/Met.2019.5.3

EQUESTRIAN CENTRE, BENEDEK MEZO, ROMANIA

The new equestrian hall in Csikszentsimon offers a welcome change to the corrugated sheet covered box type buildings usually found in Romania, a more suitable response to regional traditions, constructed from locally sourced materials. A building that will age well and represent its place within the Szekler Gallop cultural program of events.

TURI, Attila: EXAMPLES FROM A CHIEF ARCHITECT'S EXPERIENCE

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019), pp 38-43, DOI: 10.33268/Met.2019.5.4

FROM THE HAND GUIDE TO VISUAL SETTLEMENT

Guidelines for architects regarding a qualitative approach to building design often conflict with design or client interests. Here are examples of a chief architects assessment of commonly occurring situations ranging from debates about impulse, symmetry, location or even practical issues of how to place a garage. Can a guidebook, which is not really meant for architects alone, stand as a dress code, or source of inspiration, or even as a cultural tool.

CSAJBÓK, Csaba: A FRIENDLY CHURCH

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019), pp 44-47, DOI: 10.33268/Met.2019.5.5

NEW CHURCH, DEREKEGYHÁZ, HUNGARY

ARCHITECTS: LÁSZLÓ VÁNCZA, KINGA FERENCZY and SOMA RÁNKI

It proves appropriate to build a new village church to domestic building proportions and scale in order to create a welcoming environment. Although contemporary in construction this church takes its inspiration from past examples regarding formality and the act of worship. Use of materials reflect a rural and national identity without need for unnecessary decoration or motifs. This church is a offers worshippers friendship and hope.

WETTSTEIN, Domonkos: PLAYFUL COLOUR ON THE IDEOLOGY OF TYPE

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019), pp 48-53, DOI: 10.33268/Met.2019.5.6

THE RENOVATED FACADE OF THE VÁR STORE HOUSE, VESZPRÉM, HUNGARY

ARCHITECTS: ZSOLT GYÖRGY KOVÁCS, JANA BERÁNKOVÁ and DÁVID KOVÁCS

The communist era left many city centres in Hungary scarred by uncompromising developments intended "to erase the past forever". Yet buildings from this era still stand and with well considered restoration can be given a new, less visually damaging, lease of life. In Veszprém it was decided to lighten up such a building with coloured glazing and led lighting, the message being to give life to a building and not let it fall victim to a historical destiny.

ÜLEKY, Zsolt: TOWNSCAPE DESIGN GUIDES

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019), pp 54-56, DOI: 10.33268/Met.2019.5.7

CONTEMPORARY CONSTRUCTION - QUALITY ARCHITECTURE

Urban regulation has become very complicated and seldom comprehensible for citizens or even decision makers in Hungary. Moreover regardless of the strict laws, the quality of the townscape has not improved, indeed one may experience a steady decline in the quality and identity of the Hungarian settlements. To tackle this phenomenon, as an innovative action, following the submission of the Prime Minister's Office, the Hungarian legislation adopted the Act LXXIV of 2016 on Townscape Protection.

KOLOSSA, József: DESIGN GUIDES

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019), pp 57-59, DOI: 10.33268/Met.2019.5.8

NEXT GENERATION

In 2016. the Hungarian legislation adopted the Act LXXIV of 2016 on Townscape Protection. By 2019. over 94% of the settlements have accomplished their initial Townscape Identity Manuals. The first conclusions have already been drawn, and the adequate question arises: What's next?